
Yabancı Dil Öğretmenleri İçin Hizmet İçi Eğitim Uygulamaları ve Fransa Örneği

Applications of Pre-Service Education for The Foreign Language Teachers and France Model

Prof. Dr. Neriman ERATALAY*
Dr. Erdoğan KARTAL**

Öz: Ülkemizin eğitim düzeni içinde önemli bir yeri olan yabancı dil öğretmenlerinin yetiştirilmesi konusundaki sorunları saptamak ve bu sorunlara çözüm önerebilmek için, mezuniyet sonrası dönemde öğretmenleri mesleğe hazırlamak ve aynı zamanda çalışanların bilgilerini güncellemek, yeteneklerini geliştirmek amacıyla yapılabilecek düzenleme ve uygulamaları araştırmak üzere yapılan bu çalışmada, inceleme alanı olarak hizmet içi eğitim uygulamaları ve Fransa'daki bir kurumu, I.U.F.M seçilmiştir.

Anahtar sözcükler: Öğretmen yetiştirme, Hizmet içi eğitim, I.U.F.M.

Abstract: This study is conducted to identify the problems about foreign language teacher training which has great importance in the education system of our country. Furthermore it aims to investigate the regulations and processes and to propose solutions to these problems for improving the skills and the knowledge of the teachers in service and for preparing teacher trainees for teaching profession after graduation. An institution (I.U.F.M) in France and in-service teacher's practices are chosen as the framework for the study.

Key words: Teacher training, Pre-service education, I.U.F.M.

---

* Yazışma adresi : Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, 06532 Beytepe / Ankara. E-mail: nerimaneratalay@yahoo.com

** Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, 16059 Görükle / Bursa. E-mail: ekartal@uludag.edu.tr

1.GİRİŞ

Okullarda verilen eğitimi, okulöncesi dönemden başlayarak üniversite öğreniminin sonuna kadar bir bütün olarak ele almak ve her aşamadaki sorunları daha üst düzeydekilerle bağlantılı olarak çözmeye çalışmak gerekir. Eğitimin iyi yurttaş ve nitelikli iş gücü yetiştirmek, araştırmaya yöneltmek gibi amaçları vardır. Bu amaçlara ulaşmak için de kendi içinde bir bütünlüğünün ve bir felsefesinin olması zorunludur. Ulusal eğitim düzenimizde sıklıkla yapılan değişiklikler her zaman olumlu sonuç vermediği gibi bunlardan bazıları da Cumhuriyet'in ilk yıllarında bu alanda gerçekleştirilen kimi atılımlara ve ilkelere ters bile düşmüştür.

Cumhuriyetin ilanından seksenli yılların başına dek, öğretmen yetiştirme görevini sırasıyla; Kız ve Erkek Öğretmen Okulları (1923), Köy ve Kasaba Öğretmen Okulları (1926-1940), Köy Enstitüleri (1940-1946), İlköğretmen Okulları (1954-1974), Eğitim Enstitüleri (1947-1981) ve Yüksek Öğretmen Okulları (1978-1981) gibi çeşitli orta ve yüksek öğretim kurumları üstlenmiştir (Küçükahmet, 2000). Öğretmen yetiştirme alanında birbiri ardına kurulan ve başarılı çalışmalar yapan bu kurumlar, zaman içerisinde ya kapatılmış ya da değişikliğe uğramıştır. Bunlar arasında, başka hiç bir ülkede eşi görülmemiş olan Köy Enstitüleri'nin eğitim tarihimizde ve belleklerde her zaman ayrıcalıklı bir yeri olmuştur (Pazar, 2003).

Öğretmen yetiştirme görevi, 1981 yılında çıkarılan Yüksek Öğretim Kanunuyla lisans düzeyinde eğitim veren Eğitim Fakülteleri'ne verilmiştir. Bu fakültelerde öğrenim süresi, sosyal bilimler alanında, staj dönemi de dahil olmak üzere dört yıl, fen bilimleri alanında ise üç buçuk ve bir buçuk yıllık iki bölüm olarak toplam beş yıldır. Yüksek Lisans ve Doktora çalışması yapmak isteyenler ise dallarına göre ayrı Enstitülere bağlı olarak öğrenimlerini sürdürmektedirler. Bazı dallarda ise tezsiz Yüksek Lisans izlencelerine olanak tanınmıştır.

2. TÜRKİYE'DE YABANCI DİL ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME VE SORUNLARI

Yabancı dil öğretimi eğitim sistemimizde önemli bir yer tutmaktadır. Sekiz yıllık temel eğitime geçişle birlikte yabancı dil dersleri dördüncü sınıftan itibaren okutulmaya başlanmıştır. Öte yandan, ülkemizde yabancı dilde eğitim yapan, resmi ya da özel, ilk, orta ve yüksek öğretim kurumlarının sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Yabancı dil öğretimine erken yaşta başlanması ve yabancı bir dilde öğrenim görme isteği beraberinde yabancı dil öğretmeni, özellikle de iyi yetişmiş yabancı dil öğretmenine olan gereksinimi de artırmaktadır.

Ülkemizde yabancı dil öğretmeni atamaları 1980'li yıllardan beri Eğitim Fakülteleri'nin Yabancı Diller Eğitimi Bölümlerinden (Almanca, Fransızca ve İngilizce öğretmenlikleri) mezun olan adaylar arasından yapılmaktadır. Ancak, son yıllarda, ailelerin ve öğrencilerin tek bir dile, yani İngilizce'ye eğilimlerinin artmasından dolayı bu atamalar alandaki öğretmen açığını karşılayamamaktadır. Üniversitelerin Edebiyat ya da Fen-Edebiyat Fakülteleri'nin İngiliz ve Amerikan Dili ve Edebiyatı Bölümlerinden mezun ya da İngilizce eğitim yapan ODTÜ, Boğaziçi, Bilkent gibi üniversitelerin her hangi bir bölümünden lisans diploması almış olanlar da İngilizce öğretmeni olarak atanmışlardır. Ayrıca emekli İngilizce

öğretmenleri ders ücreti karşılığında çalışmak üzere yeniden göreve çağrılmış, kendi alanlarına atamaları yapılmayan Almanca ve Fransızca öğretmenliği bölümü mezunları da kısa süreli eğitim programlarından geçirilerek İngilizce öğretmeni olarak atanmışlarsa da, ne yazık ki bütün bu uğraşlar bu sorunu çözmek için yeterli olmamıştır. Bunların yanı sıra iki yıl önce Eskişehir Anadolu Üniversitesi bünyesinde yer alan Açık Öğretim Fakültesi'nin "uzaktan eğitim" uygulaması kapsamında İngilizce Öğretmenliği programı açılarak Öğrenci Seçme Sınavı'yla öğrenci alınmaya başlanmıştır.

3. YABANCI DİL ÖĞRETMENLERİNE YÖNELİK HİZMET İÇİ EĞİTİM UYGULAMALARI

Her biri göreve başlamadan önce farklı bir eğitim sürecinden geçen ve öğrenimleri sırasında katıldıkları kısa süreli "öğretmenlik uygulaması" (staj) deneyiminin dışında başka herhangi bir deneyimleri olmayan mezunlar, bir ön hazırlığa alınmadan "sınıfa" girmek durumunda kalmaktadırlar. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu adayların, mesleki yeterlilik açısından, hizmet öncesi eğitim eksikliklerinin giderilmesi ve yabancı dil öğretimi-ne dair ilke ve tekniklerin uygulanmasında birlik sağlanması için, öğretmenlik yaptıkları sürece sürekli bir eğitime, diğer bir deyişle hizmet içi eğitime gereksinimleri olduğu açıktır.

Öğretmenlik sırasında ise mezuniyet sonrası ya da hizmet içi eğitim olarak bilinen sürekli eğitimin ülkemizde yaygın olarak uygulandığı söylenemez. Bu konuyla ilgili olarak edindiğimiz bilgiler ülkemizdeki son durumu özetlemektedir:

Türkiye'de ilk ve orta öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlere yönelik her türlü hizmet içi eğitim uygulaması, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından düzenlenmekte ve yürütülmektedir. Hizmet içi eğitim programlarının uygulanması, yüksek öğretim kurumlarındaki öğretim üyeleri ve programlarda yer alan konuların özelliklerine göre, kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlarda görevli öğretmen ve diğer çalışanlar tarafından yürütülmektedir.

Yeni atanan öğretmenlerin kurumlarına uyum sağlaması, mesleki yeterlilik açısından eksiklerinin tamamlanması, öğretim yaklaşımlarının geliştirilmesi, eğitim alanındaki yeniliklerin ve gelişmelerin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması hizmet içi eğitimin belli başlı hedefleri olarak sıralanabilir [1].

Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı, yabancı dil öğretmenleri için de, görev yerinde ve merkezde, yani Ankara'da olmak üzere iki tür hizmet içi eğitim uygulaması gerçekleştirmektedir. Yerel ya da merkezi olsun, bu uygulamaların tamamı "Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri" konusunda gerçekleştirilen "seminerler" ve "Formatörlük", yani eğitici öğretmen yetiştirme kurslarından oluşmaktadır. Uygulamalar üç ya da beş gün sürmekte ve eğitim yeri olarak da genellikle Öğretmen Evleri seçilmektedir. Seminerler il merkezlerinde görevli öğretmenler için ders yılı içerisinde, ilçelerdeki öğretmenler içinse yaz aylarında düzenlenmektedir. Merkezi uygulamalarda, Türkiye'deki yabancı ülke temsilciliklerinin Kültür Merkezleri ve Üniversitelerin Yabancı Diller Eğitimi Bölümleriyle iş birliği yapılarak araç-gereç ve öğretim üyesi sağlanmaktadır. Yerel seminerlerde ise merkezde eğitilen formatör öğretmenler görev yapmaktadırlar. Aşağıdaki tabloda (Tablo-1) Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın yabancı dil öğretmenlerine yönelik olarak düzenlediği merkezi ve yerel uygulamaların 1998-2002 yılları arasındaki sayısal dökümü sunulmuştur [2].

Tablo 1. Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığının 1998-2002 Yılları Arasında Yabancı Dil Öğretmenlerine Yönelik Olarak Düzenlediği Merkezi ve Yerel Uygulamalar

Yıl	Merkezi Uygulamalar		Yerel Uygulamalar		Toplam	
	Uygulama Sayısı	Katılan Sayısı	Uygulama Sayısı	Katılan Sayısı	Uygulama Sayısı	Katılan Sayısı
1998	89	3.825	49	2.046	138	5.871
1999	52	2.214	72	5.350	124	7.564
2000	40	1.544	55	2.429	95	3.973
2001	33	1.521	87	2.695	120	4.216
2002	39	1.519	46	1.745	85	3.264
GENEL TOPLAM					562	24.888

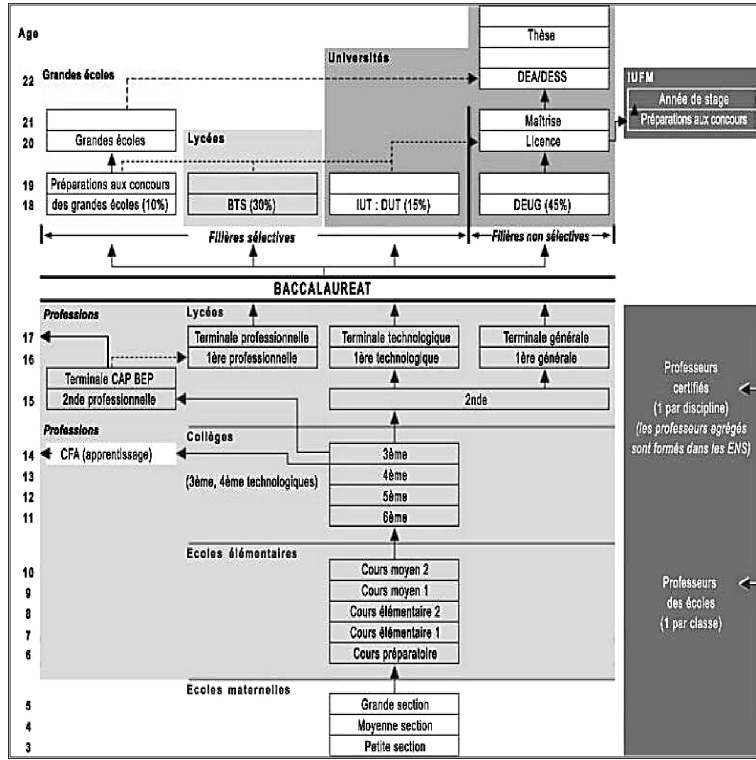
Gerçekleştirilen uygulamaların rakamsal boyutu göz önünde bulundurulduğunda, çok az sayıda öğretmenin bu hizmet içi eğitim uygulamalarından yararlanabildiği söylenebilir. Öğretmenlerin tamamına ulaşamayışının başlıca nedenleri; yer ve zaman darlığı ve eğitici öğretmen eksikliği olarak belirtilmektedir. Ayrıca “Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri” ile sınırlı kalan yöntem-bilim seminerlerinin dışında yabancı dil öğretmenlerinin kendi bilgi birikimlerini yenilemeye ve geliştirmeye de gereksinim duyabilecekleri kabul edilirse, bu uygulamaların yeterli olmadığı açıkça görülebilir.

Söz konusu uygulamaların, ülkemizde öğretilen belli başlı yabancı dillere (Almanca, Fransızca, İngilizce) göre dağılımına gelindiğinde; 1998-2002 yılları arasında gerçekleştirilen 562 hizmet içi eğitim uygulamasının yaklaşık %90'ının İngilizce öğretmenlerine, geriye kalan %10'luk kısmının ise Almanca öğretmenlerine yönelik olduğu görülmektedir. Bu zaman diliminde Fransızca öğretmenlerine yönelik tek bir hizmet içi eğitim uygulaması dahi gerçekleştirilmemiştir. Oysa bugün, sınırlı da olsa Fransızca bir yabancı dil olarak okullarımızda okutulmakta ve İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük kentlerde de Fransızca eğitim yapan Anadolu Liseleri bulunmaktadır. Böylece, ülkemizde son yıllarda tek bir yabancı dile, yani İngilizce'ye olan eğilimin bir anlamda bütün bu hizmet içi eğitim uygulamalarını düzenleyip gerçekleştiren Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kurumsallaştırıldığı söylenebilir.

4. MEZUNİYET SONRASI EĞİTİMDE FRANSA ÖRNEĞİ [3]

Fransa'da, öğretmenlere yönelik mezuniyet sonrası eğitim ve sürekli eğitim uygulamaları 1992 yılında kurulan “Üniversitelere bağlı Öğretmen Yetiştirme Enstitüleri” (IUFM) (IUFM: *Instituts Universitaires de Formation des Maîtres*, bu çalışmada kısaca *Enstitüler adıyla anılmıştır.*) tarafından yürütülmektedir. Bu Enstitülerle ilgili araştırma ve yayınlar da, sürekli eğitimin son derece gerekli olduğu, bu kuruluşların eğitimin genel çerçevesi içinde köklü değişikliklerin yapılmasında büyük payı bulunduğu ve kendi bünyesinde de yenilikler yaparak öğretmen adaylarına etkin bir mesleki öğretim, öğretmenlik yapanlara da yeni öğretim yöntemlerini tanıtacak bilgiler sağladığı belirtilmektedir.

Enstitülerin içinde yer aldığı eğitim düzeninin genel amaçları arasında, sorumlu ve bilgili, toplumsal yaşama etkin biçimde katılabilen, gelişmelere uyum sağlayabilen yurttaşlar yetiştirmek önem kazanmaktadır. Yenilenen bilgileri aktarmakla da yükümlü olan eğitim, Fransa'da laik, kamusal, herkes için parasız ve 16 yaşına kadar zorunlu olarak tanımlanmaktadır. Fransa'da bir öğrencinin öğrenim yaşamında izleyeceği yol, olası seçenekler ve Üniversite öğreniminden sonraki iki yıllık Enstitü öğrenimine geçiş aşaması basitleştirilmiş bir şemayla aşağıda gösterilmiştir (Şekil 1).

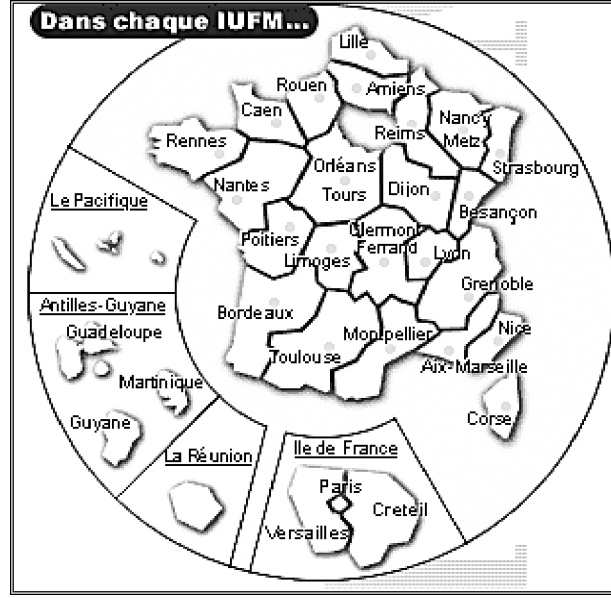

Şekil 1. Fransa'da Bir Öğrencinin Öğrenim Yaşamında İzleyeceği Yol [4]

Bu arada, Fransa'daki okullaşma oranı ile ilgili birkaç yüzde vermek de yararlı olacaktır [5]:

- 3	yaş	% 95
- 4- 16	yaş	% 100
- 16-18	yaş	% 92
- 19	yaş	% 73
- 19-25	yaş	% 52'dir.

Mezuniyet sonrası eğitim etkinliklerini düzenleyen ve aynı zamanda da yürüten Enstitülerin sayısı, 26'sı Fransa'da olmak üzere toplam 31'e ulaşmıştır ve her biri bir Üniversiteye bağlı ancak bağımsız olarak çalışmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Enstitülerin (I.U.F.M) Dağılımı

Enstitülerin yüklendiği görevler; birinci yılda, kamuya ait ya da özel kuruluşlarda öğretmen olmak üzere girilecek sınavlara hazırlamak ; ikinci yılda ise, staj öğrencilerinin ve özel kuruluşlardaki öğretmenlerin mesleki eğitimi, görevde olan öğretmenlerin ise sürekli eğitimi ve araştırma yapmak olarak sıralanabilir.

Böylelikle Enstitüler hem bir yüksek öğretim kuruluşu gibi çalışmakta hem de eğitim ve öğretim alanında araştırma yapmaktadırlar (Janitza, 1993).

Enstitülerin öğretim kadrosu, üniversitelerin öğretim üyelerinden ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sınavla işe alınmış değişik düzeydeki 5.500 öğretmen ve yaklaşık 10.000 yardımcı öğretmenden oluşmaktadır. Yarı zamanlı olarak hem okullarda hem de Enstitülerde çalışmak üzere işe alınan eğitici öğretmenlerin de Enstitülerdeki eğitime tam yetki ile katılmaları söz konusudur.

Öğrencilere gelince, değişik amaçlı sınavlara hazırlanan 300 000 öğrenciden 60 000'i Enstitülerde öğrenim görmektedir. Bunların dışında hem staj yapan hem de çalışan yaklaşık 900 000 öğretmen de mesleki eğitimlerini bu Enstitülerde sürdürmektedirler. Enstitülerde verilen eğitim üç bölümden oluşmaktadır: sınıf yönetimi, mesleki ve ulusal eğitim düzeniyle ilgili bilgilerin verilmesi ve alanla ilgili öğretim. Enstitüdeki öğrenimlerinin sonunda adaylar, yine Enstitü öğretmenleri tarafından değerlendirilirler. Ardından da Akademi [6]

rektörünün sorumluluğunda Enstitü dışından oluşturulan görevli bir jüri tarafından bitirme sınavına alınırlar. Öğretmen adayları bu sınavda, alan derslerinden, öğretmenlik uygulamalarından ve uygulamaya yönelik konularda hazırlanmış bir tezin savunulmasından sorumlu tutulurlar.

Genel yapısı, amaçları ve işleyişini özetlemeye çalıştığımız Enstitüler, onuncu yılını doldururken Milli Eğitim Bakanı'nın 2001 ve 2002 yıllarında yaptığı ayrıntılı basın açıklamalarından [7], öğretmen yetiştirme, mesleğe hazırlama ve hizmet içi eğitimi alanında yenilik yapılmasının kaçınılmaz olduğu, uygulamada gerçekleştirilecek yeni düzenlemeler ile bu etkinliklerin yaygınlaştırılması ve enstitü eğitiminden yararlanacak adayların katılma fırsatlarının artırılması isteğinin ağırlık kazandığı görülmektedir.

Öğretmen yetiştirme konusundaki köklü değişimin, 1989'da uygulamaya konulan yönlendirme yasası ve ardından 1992 yılında Enstitülerin kurulması ile gerçekleştirildiği Fransa'da, bu harekete yeni bir ivme kazandırma gereksinimi duyulmuştur. Daha çok bir yenileme atılımı olarak betimlenen bu düzenleme önerileri içinde, okulun büyük bir siyasal koz olduğu belirtilmekte ve öğretmenlerin okullarda artık ortak çalışmalar yapmaları, becerilerini ortaya koyarak yardımlaşmalarının gerekliliğine işaret edilmektedir. Ayrıca öğretmenlik eğitiminin (lisans eğitimi ve sonrası) daha iyi duruma getirilmesi, daha sonra adayın mesleğe girişte desteklenmesi, son aşamada ise kendi alanlarında bilgilerini derinleştirmeleri ve yeni alanlara yönelmelerine yardımcı olacak sürekli eğitimin verilmesi planlanmaktadır.

Öte yandan Fransa'da öğretmenlik mesleğine yönelecek gençlerin sayısının önemli ölçüde artması beklendiğinden, bu adalara nitelikli bir eğitim verilmesi ve karşılaşacakları sorunları çözebilecek şekilde kendilerini yetiştirmeleri önem kazanmaktadır. Bunun da ancak yüksek düzeyde bir alan eğitimi ve gerçek bir mesleki eğitimle sağlanabileceği öngörülmektedir. Mesleğe hazırlamanın ise belirli aşamalardan geçmesi önerilmektedir. Alıştırma dönemini kapsayan birinci aşamada, öğrencinin okul çevresiyle tanışması ve meslek seçimini yapmasına yardım edilmesi; ikinci aşamada ise tam bir mesleki bilincin gelişmesini desteklemek üzere öğretmen adaylarının karşılaşılabilecekleri sorunları yine alan ve öğretim boyutlarıyla ele alarak çözmelerine olanak sağlanması amaçlanmaktadır. Alan ve meslek eğitimi arasında ilişki kurabilmenin de ancak öğrenmede hem edinilen bilgi hem de uygulamalar açısından eleştirel bir bakış açısına sahip olmakla mümkün olabileceği düşünülmektedir. Adayların bu konudaki etkililiğini arttıracak düzenlemelerden bir diğeri de, bu dönemde yapılan stajların ilköğretim ve liselere yayılarak gerçekleştirilmesi, ikinci bir aşamada ise ilkinde çalışılan kurumların dışında başka bir kurumda çalışılma zorunluluğunun getirilmesidir.

İkinci yılın sonunda genç öğretmenlerin Enstitülerdeki eğitimi tamamlanmış olmaktadır. Bu öğretmenlerin mesleğe girişlerinin birinci ve ikinci yılında ayrıca bir desteğe gereksinimleri olduğu düşüncesiyle Enstitüde gördükleri eğitimi tamamlayıcı ve "Sürekli Eğitim" hazırlayıcı ek uygulamaların yer aldığı izlenceler düzenlenmektedir. Yeni öğretmenlerin, ilk yıl en az üç, ikinci yıl ise en az iki haftalık bir staja katılabilmeleri için 2001 yılında düzenlenen genelge uyarınca ilgili tarafların özel bir proje hazırlamaları istenmiştir.

Enstitülerde verilen eğitimin eksikleri ortaya çıktıkça birtakım değişikliklerin yapılması ve uygulamada yeniliklere gidilmesi de kaçınılmaz olmuştur. Şöyle ki, bu kuruluşların ilk yıllardaki uygulamalarının alanla ilgili bilgi ve öğretim açısından yetersiz olduğu görülerek, temel alan öğrenimini lisans düzeyinde iyileştirip ilk ve orta öğretim ile meslek liselerine

öğretmen yetiştiren programları, bir tek alanla sınırlı olmaktan çıkartarak çokalanlı ve asıl alanın dışında tamamlayıcı alanlarda beceriler sağlayan bir öğretime yönelme gereği duyulmuştur. Bir başka yenilik ise seçme sınavlarına hazırlanan adaylara, eşitlik ilkesine uygun olarak yılda üç ya da dört farklı tarihte başvuru hakkının verilmesidir. Böylelikle adaylara kendilerini bir kaç kez deneme fırsatı verilmiş olacaktır.

Eğitimlerini tamamlayarak, kısa adı CAPES (Certificat d'Aptitude au Professorat de l'Enseignement du Second degré) olan öğretmenlik sınavına girecek adaylardan iyi bir kültürel donanıma sahip olmaları beklenmektedir. Bu sınavların düzenlenmesi ve zaman içinde geliştirilmesi için de bir yüksek izleme komitesinin kurulması öngörülmüştür. 2002-2003 eğitim-öğretim yılının mart ayında oluşturulan bu komite bütün tarafları; sendika, öğretmen, öğrenci, öğrenci velileri, üniversite rektörleri ve Enstitü (IUFM) müdürlerini bir araya getirecek şekilde çalışmalarına başlamıştır. Özellikle öğrenci velilerinin bu komiteye katılarak çocuklarının göreceği öğrenimle ilgili bilgi edinmeleri ve bu öğrenimin iyileştirilmesine katkıda bulunmaları, oluşumdaki çeşitlilik açısından son derece dikkat çekicidir.

Uygulamadaki yeniliklerden bir diğeri de öğretmen adaylarına lisans öğrenimleri süresince ya da Enstitülerdeki sınava hazırlandıkları birinci yılda bir staj yapma şartının getirilmesidir. Değişik biçimlerde düzenlenebilen bu mesleğe giriş stajının süresi en az 24 saattir. Sınava girecek adaylardan alanlarında donanımlı ve edinimlerini uygulamaya geçirebilecek yeterlilik düzeyinde olmaları beklenmektedir. Sözlü sınav ise bundan böyle "jüri ile söyleşi" şeklinde düzenlenerek mesleki bir sınava dönüştürülmüştür.

Enstitülerin ikinci yılında mesleki eğitime ağırlık verilmesine rağmen, bununla birlikte adaylara okuma, araştırma yapma, malzeme bulma, düşünme ve ortak çalışma gibi etkinlikler için de zaman ayrılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Böylelikle genç öğretmen adaylarının öğrenimleri sırasında düşündüklerini söyleyebilmeleri için gerekli ortamın oluşturulması ve onların da uygulanan öğretimle ilgili yeni yönelimler önerebilecek konuma gelmeleri sağlanabilecektir. Bu doğrultuda da bütün Enstitülerde verilen eğitimin değerlendirilmesi amacıyla yeni bir düzenek oluşturulması amaçlanmıştır. Bu düzenekteki toplu çalışmaların bir yandan öğretimin değerlendirilmesi için ipuçları vereceği, öte yandan öğretmen adaylarının iş yaşamında meslektaşlarıyla yapacakları benzer çalışmaların yöntemleriyle de tanışmalarını sağlayacağı varsayılmaktadır.

Öğretmen yetiştirme izlencelerinin içeriğinin ve uygulamayla ilgili kısımlarının birlikte değerlendirilmesi gerektiği gibi, öğretmen adaylarının kendilerinin sorumlu olduğu bu iki yıllık izlencenin de okullarda verilen derslerin içeriğiyle örtüşmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bu saptama da, öğretmen adaylarının çokalanlı bir eğitim programından geçmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Burada söz konusu olan, okullardaki öğrencilerin gereksinimidir. Okul nasıl bir yer olmalı, orada ne öğretilmeli sorusunun yanıtının da; düşünme ve akıl yürütme, hareket ve sesin kullanılması, sanatsal duyarlılığın geliştirilmesi, dil ve toplum yaşamının öğretilmesi olduğu düşünülmektedir. Bu bakımdan Enstitülerin kendi programlarını hazırlarken okulların amaçlarını da göz önünde bulundurmaları gerektiği ortaya çıkmaktadır. Öğretmen adaylarının asıl alanlarının dışında da beceri sahibi olmalarını sağlamak amacıyla her birinin, güzel sanatlar, beden eğitimi ve yaşayan bir dil gibi temel bir alan seçmesi istenmektedir. Ayrıca yazılı anlatım ve yazılı dile hakim olma derslerinin, alanı ne olursa olsun, her öğretmene verilmesi gerekli görülmektedir. Diğer yandan sınavların okunması, öğrenci konseylerinin oluşturulması ve okul-aile işbirliğinin sağlanması eğitimin içinde yer alması düşünülen ve önemle üzerinde durulan uygulamalar-

dan bazıları olarak öngörülmektedir. Bu konulara Enstitülerin (I.U.F.M.) izlencelerinde yer verilmesi ve sorunların da ikinci yıla ait izlenceler çerçevesinde ele alınması öneriler arasında bulunmaktadır.

Fransa'da Enstitülerde öğrenim görmek isteyen öğretmen adaylarının günümüzde yerine getirmesi gereken koşullardan bir diğeri de yeni bilişim-iletişim teknolojilerinin kullanımı konusunda gerekli olan temel bilgileri kazanmış olmalarıdır. Çünkü göreve başlayan öğretmenlerin yeni geliştirilen eğitim araç ve gereçlerini tanınması ve bunlardan yararlanma becerisini kazanmış olması çağın getirdiği bir zorunluluk olarak görülmektedir.

Enstitülerden mezun olan öğretmenler için bir dizi koşula bağlı olarak bilim uzmanlığı derecesinin verilmesi düşüncesi de yapılan yenilikler arasında sayılabilir. Bu uygulamanın 2002 yılında daha belirgin bir biçimde hayata geçirildiği görülmektedir. Şöyle ki, öğretmen adaylarının beş yıllık öğrenimlerinin diğer Avrupa ülkelerindeki gibi bilim uzmanlığı olarak tanınacağı ve bunun için de bir jüri değerlendirmesinin gerekli olduğu açıklanmıştır. Bu değerlendirmede jürinin, adayların çalıştığı kuruma bakılmaksızın, adaylara 20 krediyi aşmayacak şekilde tamamlayıcı dersler ve benzer izlenceler önermesi öngörülmüştür. Diğer yandan Enstitülerin, mezunlarını doktora öğrenimi görmeleri konusunda da özendirme gerektirdiği belirtilmiştir.

4.1. Sürekli Eğitim

Günden güne hızla değişen bilgi ve beceri edinme yöntemleri ve öğrenen kitlesinin her geçen gün değişip gelişmesinin, Enstitülerden mezun olup çalışmaya başlayan öğretmenler için "sürekli eğitimi" (formation continue) vazgeçilmez kıldığı vurgulanmaktadır. Sürekli eğitimde öncelikli olarak yer alan gereksinimler; öğretmenlerin kendilerini yenilemesi, alana özel bilgi ve beceriler geliştirilmesi ve başka becerilere yönelmesi olarak sıralanmıştır. Bu tür bir eğitimin ülke düzeyinde uygulanmasının getireceği mali yükün çok büyük olacağı düşünülerek alanda çalışanların gereksinimlerinin belirlenmesi konusu daha da önem kazanmıştır.

Sürekli eğitim çerçevesinde, öğretmenin değişen durumu ve öğrenenle iletişimi üzerinde de durulması gerektiği ve bu düşünceden hareketle artık, öğretmenin görevinin bilgi aktarmak değil, bilginin öğrenciler tarafından oluşturulmasına yardım etmek olduğu belirtilmektedir. Böylelikle öğrencilerin öğretmen gözetiminde gerçekleştireceği çalışmaların (TPE: Travaux Personels Encadrés), bir taraftan öğrenciyi daha bağımsız kılacağı diğer taraftan da öğretmenin mesleki gelişimini ve yaratıcılığını artıracığı varsayılmaktadır.

Öğretmenlerin sürekli eğitiminde bir nitelik arayışı da söz konusu edilmektedir. Bu nitelik arayışı içerisinde sürekli eğitim uygulamalarının, öğretmenlere yüksek düzeyde bilgi ediniminin yanı sıra eğitsel katkı sağlaması gerektiğinin de önemi üzerinde durulmaktadır. Bu katkının da ancak üniversitelerin araştırma toplulukları, Enstitüler ve Ulusal Eğitim Araştırma Enstitüsü (Institut National de Recherche Pédagogique) ile düzenli olarak bağlantı kurulmasıyla sağlanabileceği öngörülmektedir.

Sürekli eğitimde, etkin katılımlı staj uygulamasının sınırlandırılması, etkinliklerin daha geniş bir kitleye sunulması, bilgisayar ağı ortamlarının oluşturulması ve bu yolla üniversitelerle bağlantı kurulması, öğretmenler arasında bilgi ve uygulama ile ilgili yardımlaşmanın geliştirilmesi, Eğitim Bakanlığı'na ait bir İnternet Sitesinin (EDUSCOL) başvuru kaynak-

ları ve uygulama örnekleriyle zenginleştirilmesi ve bunların yanı sıra uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması gibi birtakım yapısal değişikliklere gidilmesinin öğretmenlerin mesleki gelişimine daha çok yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

5. SONUÇ YERİNE

Yapılan bu düzenlemeler, öğretmen yetiştirme konusunda köklü bir geleneği olan Fransa'da, eğitimin ve eğitimcilerin eğitilmesinin ne denli önemli olduğunu açıkça göstermektedir. Nitelikli öğretmenler yetiştirmek, adayları mesleğe hazırlamak ve çalışanların da çağdaş gelişmelere uyumunu sağlamak gibi bu çok yönlü uygulamaların sorumluluğu da ülkemizdeki Eğitim Fakülteleri ve bilim insanlarına düşmektedir.

Bu bilgiler ve karşılaştırmalar doğrultusunda kendimize bazı soruları sormamız gerektiğini düşünüyoruz. Yeni bir düzenleme içerisinde olan Eğitim Fakültelerinde, gerçekten de alanında yetkin ve donanımlı, bilgisiyle uygulamayı birleştiren adaylar yetiştirebiliyor muyuz; bu adayları genel kültür edinimine yöneltebiliyor muyuz ve bütün bunların yanı sıra soru soran, sorgulayan, eğitim sorunları, ülke sorunları ve evrensel sorunlar üzerinde düşünmeyi bir yaşam felsefesi olarak benimseyen bireylerin gelişimine ne derece katkıda bulunabiliyoruz? Kuşkusuz bu beceri ve yetenekleri öğrenim görme olanağı bulmuş her bireyin edinmesi gerekir. İnsan yetiştirme gibi çok büyük bir sorumluluğu almaya aday olmuş gençler için bu niteliklerin kazanılması kaçınılmazdır. Hiç şüphesiz ki bu yetkinliğe ulaşmış kişiler, insan ilişkilerinde de beklenmedik durumlarla karşılaştıklarında çözüm üretmekte daha başarılı olacaklardır.

Fransa'daki hizmet içi eğitim uygulamalarından elde edilen bilgiler, eğitim düzenimizin çeşitli aşamalarında gerçekleştirilen yönlendirme çalışmalarının yetenek ve becerilere uygun ve etkin biçimde yapılmasının ne kadar gerekli olduğunu bir kez daha göstermiştir. Tam bu noktada, öğretmen olmak üzere seçilerek Eğitim Fakültelerine gelen öğrencilerin, mezuniyet sonrasında da kurumsal bir eğitimden geçmelerinin ve sürekli eğitimin kendisinin de sürekli olarak yenilenmesinin gerektiği ortaya çıkmaktadır.

NOTLAR

- [1]. (Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği, Madde 5, <<http://yase-min.meb.gov.tr/mebdata/mevzuat/html143.html>>, 27/03/2003)
- [2]. (İstatistiksel veriler Ankara'daki Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı Bilgi İşlem Ünitesi'nden alınmıştır : <<http://hedb.meb.gov.tr>>, 15/07/2003).
- [3]. (Fransa'daki mezuniyet sonrası eğitimle ilgili bilgiler IUFM'in resmi internet sitesi: <<http://www.iufm.fr>>'den derlenmiştir.)
- [4]. (Söz konusu şema IUFM'nin Internet sitesi: <<http://www.iufm.fr>>'den alınmıştır.)
- [5]. (Kaynak: Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement supérieur et de la Recherche, Dep. <<http://www.insee.fr/fr/ffc/figure/NATTEF07116.XLS>>, 27.03.2003).

[6]. (Fransa'da enstitü, yüksek okul ve üniversiteler buldukları bölgede tek bir Akademi çatısı altında toplanmıştır. Sömürgelerdekiler dahil sayıları 30'u bulan Akademiler, hükümetlerin belirlediği eğitim politikalarını (ilk, orta ve yüksek öğretim düzeyinde) söz konusu bölgelerde idari bakımdan yürütmekle görevli en üst düzeydeki kurumlardır. <http://www.education.gouv.fr/systeme_educatif/academie/default.htm>, 03.02.2006)

[7]. (Ministère de l'Education Nationale: Dossier de presse du 27 Février 2001: Orientation sur la rénovation de la formation des maîtres: <<http://www.education.gouv.fr/presse/2001/iufmdp.htm>>, 13/02/2003)

(Ministère de l'Education Nationale: Dossier de presse du 13 Mars 2002 : La rénovation de la formation des maîtres: Les mesures concrètes d'application: <<http://www.education.gouv.fr/presse/2002/iufmdp.htm>>, 13/02/2003)

KAYNAKÇA

IUFM'in Resmi Internet Sitesi: <<http://www.iufm.fr>>.

Janitza, J., (1993). "Les IUFM et la formation des enseignants de langues" in Les Langues Modernes, no : 4, pp.7-14.

Küçükahmet, L., (2000). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara, Nobel Yay.

Lang, J., (2002). Discours- La rentrée 2002 dans les IUFM, Le 13 Mars 2002 <<http://www.education.gouv.fr/discours/2002/iufm.htm>>, 13/02/2003.

Pazar, M., (2003). Köy Enstitüleri, Demokratik Eğitimde Bir Anıt Kurum, Ankara, Güldiken Yayınları.

Taymaz, H., (1992). Hizmet İçi Eğitim, Ankara, Pegem Yay.

